

Metody knihovnické práce (VIKBA04)

4. Další legislativa a koncepce rozvoje knihoven

Martin Krčál

Autorský zákon

Autorský zákon

- 121/2000 Sb. – zákon ze dne 7. dubna 2000 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)
- platnost od 1.12.2000
- novela v roce 2006 (216/2006 Sb.)
- připravuje se další novela (2012???)

Autorský zákon

- definice:
  - ❖ autor, autorství, spoluautorství, anonym, dílo, zveřejnění a vydání díla,...
- vznik a obsah práva autorského
- užití díla
- sdělování veřejnosti
- další majetková práva
  - ❖ trvání MP, odměny, volná díla, volné užití, omezení AP, citace, katalogové licence
- ochrana práva autorského
- úprava smluvních typů
  - ❖ licenční smlouvy, zaměstnanecká díla, kolektivní díla, školní díla, díla na objednávku, soutěžní díla

Autorský zákon

- audiovizuální díla, PC programy
  - ❖ autor, autorství, spoluautorství, anonym, dílo, zveřejnění a vydání díla,...
- výkonní umělci, výrobci zvukového záznamu, vysílatel,...
- práva pořizovatele DB
- kolektivní správa práv
  - ❖ kolektivní správce, práva a povinnosti, dozor, pravidla rozdělování vybraných prostředků
- změny souvisejících zákonů
- příloha – sazebník odměn

Zákon o povinném výtisku

Periodický tisk

- zákon 46/2000 ze dne 22. února 2000 o právech a povinnostech při vydávání **periodického** tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon)
- § 9 Povinné výtisky
  - ❖ vydavatel má povinnost dodat do 7 dnů PV do vybraných knihoven
  - ❖ písemně nabídnout dokument ke koupi dalším vybraným knihovnám
- realizováno vyhláškou
  - ❖ [156/2003 Sb.](#)

Neperiodický tisk

- zákon 37/1995 ze dne 8. února 1995 o **neperiodických** publikacích
  - ❖ §3 a §4, sankce §5
- do 30 dnů
- nesplnění povinnosti
  - ❖ pokuta 15000Kč
- realizováno vyhláškou
  - ❖ 252/1995 Sb.

Povinné výtisky – kdo má právo

- 2x Národní knihovna ČR
- 1x MZK v Brně
- 1x Státní vědecká knihovna v Olomouci
- 1x krajské knihovně dle sídla vydavatele
- 1x Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana v Praze
  - ❖ jen pokud je určeno pro nevidomé a slabozraké

Písemně nabídnout

- Knihovna AV ČR
- Parlamentní knihovna
- Národní technická knihovna v Praze
- Knihovna Národního muzea
- Knihovna Památníku písemnictví
- všechny krajské vědecké knihovny

Zákon na ochranu osobních údajů

Ochrana osobních údajů

- zákon 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů
- osobní údaje zpracovávané:
  - ❖ státními orgány
  - ❖ orgány územní samosprávy
  - ❖ jiné orgány veřejné moci
  - ❖ fyzické a právnické osoby
- automatizovaně nebo jinak
  - ❖ ucelená DB, ne nahodile nebo pro sebe
- práva a povinnosti správce

povinnosti správce

- stanovit pro jaké účely zpracovává údaje
- stanovit prostředky a způsob zpracování
- zajistit přesné zpracování údajů
- zajistit aktualizaci/opravu údajů
- uchovávat údaje pouze po dobu nezbytnou ke zpracování
- shromažďovat pouze údaje k danému účelu (k čemu byl udělen **souhlas**)
- nesdružovat údaje získané pro jiné účely

zpracování bez souhlasu

- zpracování nezbytné pro dodržení právní povinnosti správce
- zpracování pro plnění smlouvy
- pro ochranu práv a právem chráněných zájmů správce, příjemce nebo jiné dotčené osoby
  - ❖ musí být nezbytné
- osobní údaje o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné správy, které vypovídají o jeho veřejné anebo úřední činnosti, o jeho funkčním nebo pracovním zařazení
- zpracování pro účely archivnictví podle zvláštního zákona

Ochrana osobních údajů

- likvidace osobních údajů
- sankce
- působnost, organizace a činnosti Úřadu pro ochranu osobních údajů
- více info: <http://www.ouu.cz/>

Další zákony

Další zákony

- Zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl
- Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon 67/2001 Sb. o požární ochraně
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách
- Občanský zákoník
- Zákon 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti)
- Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách
- daňové zákony (např. DPH)
- ...

Koncepce rozvoje knihoven

Koncepce knihoven

- strategický dokument
- fungování knihoven
  - ❖ cíle na určité období
- připravuje Ústřední knihovnická rada
- schvaluje vláda

Koncepce 2004-2010

- rovný přístup pro všechny
  - ❖ k publikovaným dokumentům
  - ❖ k informačním zdrojům
  - ❖ prostřednictvím knihovního systému
- tvorba informační infrastruktury pro
  - ❖ výchovu
  - ❖ celoživotní vzdělávání
  - ❖ uspokojování kulturních zájmů občanů
  - ❖ výzkum a vývoj
- podílet se na
  - ❖ ekonomických aktivitách jednotlivce
  - ❖ nezávislém rozhodování jednotlivce

Dílčí cíle

- formování knihovního systému
  - ❖ spolupráce mezi knihovnami
  - ❖ mezinárodní zapojení
  - ❖ využití ICT
  - ❖ sdílená katalogizace, souborné katalogy, portály
  - ❖ fungující systém podpory regionálních funkcí knihoven
  - ❖ nedaří se začlenit knihovny do výuky (na školách)
  - ❖ nedaří se mezioborová spolupráce na úrovni krajů

Rovný přístup k VKIS

■ legislativa

- ❖ nutná novela AZ – 2006 = stanovila princip odměn za výpůjčky (hradí NK ČR)
- ❖ neřešena problematika digitalizace, osiřelá díla
- ❖ absenční půjčování AV záznamů – nutný souhlas nositele práv, obtížné získat, prezenční půjčování na místě samém

■ ICT

- ❖ zlepšit vybavenost knihoven ICT, daří se
- ❖ internet, školení (CŽV) – bariéry, digital divide

Rovný přístup k VKIS

■ e-government

- ❖ zapojit knihovny
- ❖ návaznost na zákon o svobodném přístupu k info
- ❖ knihovny jako informační centra
- ❖ aktivizace občanů, budování komunit v místech, zájem o veřejnou správu

■ prostory

- ❖ zlepšit prostory knihoven
- ❖ vybavení

Tvorba a zpracování fondů a infozdrojů

- financování nákupu knihovních fondů
  - ❖ podfinancování
  - ❖ akviziční politiky
  - ❖ spolupráce při akvizici
- zlepšit přístup k EIZ
  - ❖ konzorcia, spolupráce
  - ❖ spolupráce s vydavateli a distributory – vyjednávání licencí
  - ❖ retrokatalogizace
  - ❖ souborné katalogy a infobrány

Ochrana a zpřístupnění kulturního dědictví

■ katalogizace

- ❖ zkvalitnit
- ❖ registrace šedé literatury
- ❖ podpořit vznik nových nástrojů
- ❖ trvalé uchovávání

■ koncepce trvalého uchovávání fondů a EIZ (kulturní dědictví)

- ❖ <http://www.ndk.cz/koncepce>
- ❖ i2010:digitální knihovny (2005/1194) – projekt Evropské komise – doporučení k digitalizaci kulturního dědictví
- ❖ pokračování digitalizace + zpřístupnění

Koncepce 2011-2014

- prezentováno na Seči v září 2010
- proč ji potřebujeme???
  - ❖ změny ve společnosti, rozvoj ICT,...
  - ❖ potřebují lidé knihovny
  - ❖ jak to udělat, aby potřebovali?
  - ❖ konkurence internetu???
- spokojený čtenář

Hlavní témata

- knihovna jako komunitní centrum
- metodika ekonomických výzkumů ROI (Return-On Investment) v knihovnách
- „silný“ portál
- ovlivňovat legislativní změny (AZ, OOÚ, PV, KZ,...)
- podpora digitalizace na různých
  - ❖ NDK, regiony, oborové instituce, specializované projekty
- koncepční řešení dlouhodobé ochrany elektronických dokumentů

Hlavní témata

- maximální zpřístupnění elektronických dokumentů
- trvalé uchování tradičních fondů
- dostupnost EIZ pro vědu a výzkum (VaV) po roce 2011
- efektivní přístup k EIZ pro veřejnost
- koncepce CŽV pro knihovnictví + ohledy na praxi
- optimalizace struktury grantů

Koncepce 2011-2014

■ Pracovní skupiny:

- ❖ Klient a služby (Řehák)
- ❖ Procesy a legislativa (Lhoták)
- ❖ Fondy (Svoboda)
- ❖ Financování (Richter)
- ❖ Pracovníci a jejich rozvoj (Houšková)

Klient a služby

- vzdálený přístup
  - ❖ Kde chceme být??? Kde musíme být???
- knihovna jako komunitní centrum
- standardizace
  - ❖ nové služby na míru
  - ❖ standardy VKIS – např. prostory a vybavení knihoven
- ROI výzkumy
  - ❖ vyplatí se knihovny???
  - ❖ co dávají za tu cenu společnosti????

Procesy a legislativa

- podpora silných centralizovaných služeb
  - ❖ odkudkoliv, kdykoliv, cokoliv
  - ❖ silný portál = vše na jednom místě, propojení knihoven, budování komunit, knihovna = rozhraní do systému
    - info o dokumentech
    - info o knihovnách
    - další služby – např. kontextová nabídka, Web 2.0,...
  - ❖ sdílení uživatelských identit (Shibboleth)
  - ❖ centrální katalogizace
  - ❖ centrální povinný výtisk
    - elektronický PV, webarchiv v rámci PV, právo sklízet
  - ❖ nutná změna legislativy (zejména AZ)

Metodika ROI

- ROI = return on Investment
  - ❖ měření návratnosti investic
- knihovnické služby převážně bezplatné
  - ❖ kolik stojí???
  - ❖ jaký je jejich přínos???
  - ❖ lze vyjádřit v Kč???
- srovnání s konkurencí
  - ❖ internet, digitalizace, firmy poskytující info
  - ❖ neumí to dělat levněji???

Procesy a legislativa

■ online platby

- ❖ paypal, PaySec, PremiumSMS, OpenCard,...

■ MVS

- ❖ zaslání dokumentu poštou domů čtenáři
- ❖ dodání kopií (fyzicky, elektronicky, pošta)
- ❖ zrychlení služeb – elektronické

■ financování EIZ

- ❖ efektivnost
- ❖ nutná spolupráce
- ❖ klíčové pro VaV

Fondy

■ druhy fondů

- ❖ tradiční – základní prvek
- ❖ digitalizované – uchovávání tradičních
- ❖ digital born – široká dostupnost

■ zajistit efektivní uchovávání všech

■ problematika digitalizace

- ❖ podpora na všech úrovních
- ❖ koncepce pro dlouhodobou ochranu
- ❖ maximální zpřístupnění (AZ!!!) a využívání dokumentů
- ❖ spolupráce knihoven při digitalizaci (AZ!)

Lidé

- generační výměna
- vzdělání knihovníků
  - ❖ knihovnictví + jiný obor
- nízká prestiž profese
- budování a rozvoj komunity
- analýza aktuálního stavu
- důraz na kvalitní a **vstřícný** personál
  - ❖ motivace
  - ❖ kvalifikace

Lidé

- koncepce CŽV pro knihovnictví
  - ❖ podporování CŽV (např. e-kurzy, rekvalifikační kurzy – sjednocení úrovně)
  - ❖ evaluace programů CŽV
  - ❖ akreditace programů CŽV
    - certifikované zkoušky pro knihovnické pozice
    - školící pracoviště
  - ❖ zohlednit potřeby praxe
    - katalog pracovních pozic
- řízení lidských zdrojů
  - ❖ použití moderních metod
  - ❖ školení pro vedoucí pracovníky (povinná???)

Lidé

- specifikovat nové pracovní pozice
- využít zkušenosti ze zemí EU

Závěr

- využití potenciálu systému knihoven
- nové služby
  - ❖ potřeba neustálé inovace
- nové metodiky a standardy
- tvorba komunit
- zapojení moderních ICT
- optimalizace grantů
- **spolupráce**

Závěr

Děkuji Vám za pozornost

Martin Krčál
krcal@fss.muni.cz